

PRIKAZI KNJIGA

Vladimir-Đuro Degan, Međunarodno pravo mora i izvori međunarodnog prava, »Informator«, Zagreb 1989, 193 str.

Usvajanje Konvencije UN o pravu mora 1982. potaklo je u cijelom svijetu objavljivanje niza knjiga, članaka i studija posvećenih problematici prava mora. Značajne promjene u toj grani međunarodnog prava donijele su i niz pitanja i dilema u pogledu sadržaja i domašaja pojedinih instituta i pravila iz ove oblasti. Stoga ne čudi povećani interes znanosti za ovu granu međunarodnog prava.

Knjiga prof. dr. Vladimira-Đure Degana *Međunarodno pravo mora i izvori međunarodnog prava* razlikuje se od ostalih publikacija na temu prava mora po načinu pristupa ovoj problematici. Naime, autor smješta pravo mora u širi kontekst sustava međunarodnog prava, polazeći od njegovih temelja — izvora međunarodnog prava. Ovaj pristup je nužan jer bez poznavanja izvora međunarodnog prava, kako opravdano primjećuje i sam autor, nije moguće pratiti razvoj i promjene u bilo kojoj grani međunarodnog prava, posebno u pravu mora. Naime, Konvencija UN o pravu mora još nije na snazi, a Ženevske konvencije iz 1958. i danas po ugovornoj osnovi obvezuju sve njihove stranke. S druge strane postoje neslaganja u pogledu sadržaja općega običajnog prava u oblasti prava mora, posebno oko pitanja koji dijelovi Konvencije iz 1982. čine kodifikaciju već postojećeg prava, a koji predstavljaju progresivni razvoj. Odgovori na naznačena pitanja i dileme nužno iziskuju da se u razmatranju problematike prava mora krene od izvora međunarodnog prava.

Sadržaj je knjige podijeljen na četiri dijela, koji u međusobnoj povezanosti čine zaokruženu cjelinu. Knjiga započinje izlaganjem izvora međunarodnog prava, a u preostala tri dijela analizirano je pravo mora u užem smislu s tri različita aspekta: njegova razvoja, vlasti obalne države u različitim prostorima mora, njegova dna i podzemlja, te položaja broda u različitim dijelovima mora.

U razmatranju izvora međunarodnog prava autor polazi od izvora najopćenitije naravi — općih načela prava, do onih konkretnijeg sadržaja — općeg i partikularnog običaja, te ugovora. U ove, u teoriji općeprihvaćene izvore međunarodnog prava, autor razmatra i jednostrani akt kao izvor partikularnog međunarodnog prava, te sustavnom analizom pojedinih vrsta

jednostranih akata i iznošenjem primjera iz prakse nastoji pokazati neispravnost shvaćanja koja tim aktima odriču značaj izvora međunarodnog prava. Od posebne važnosti, u pogledu jednostranih akata, su i pojmovi »suprotstavljivosti« i »nesuprotstavljivosti« kojima autor završava izlaganje o izvorima međunarodnog prava. Ti su pojmovi tekovina najnovijeg razvoja međunarodnog prava i autor ukazuje na njihovu prvorazrednu praktičnu važnost u pogledu posljedica jednostranih akata neke države prema svim ostalim državama.

Drugi dio knjige posvećen je razvoju prava mora od rimskog doba do danas. Koncizan prikaz povijesnog i suvremenog razvoja autor zaključuje kritičkom analizom prednosti i nedostataka najnovijeg razvoja prava mora. Kao posebno značajno poglavlje drugog dijela valja istaći razmatranje odnosa Konvencije iz 1982. i općeg običajnog prava mora. To je pitanje ne samo od teorijskog nego i od praktičnog značaja s obzirom da neke države koje odbijaju postati strankama Konvencije iz 1982., sasvim proizvoljno pripisuju pojedinim njenim odredbama karakter općega običajnog prava (koje predviđa prava i odgovarajuće dužnosti za sve države, dakle i za njih) ili karakter ugovornog prava (koje obvezuje samo stranke Konvencije po njenom stupanju na snagu), ovisno o tome da li im određene odredbe Konvencije odgovaraju ili ne. Imajući na umu važnost spomenutog pitanja, autor znanstvenom argumentacijom svrstava sve dijelove Konvencije iz 1982. u jednu od četiri kategorije: dijelovi koji predstavljaju kodifikaciju već postojećega običajnog prava, dijelovi u pogledu kojih je običajni proces u toku, dijelovi koji predstavljaju čistu »legislaciju«, te propisi suočeni u kontraktualnom obliku s namjerom da obvezuju samo njene stranke.

U trećem dijelu knjige razmatraju se pravni režimi različitih dijelova mora, morskog dna i podzemlja. Uzimajući u obzir odnos isključivih prava obalne države te prava i sloboda svih država, autor sve dijelove mora, morskog dna i podzemlja, dijeli na tri skupine (dijelovi mora koji čine državno područje; dijelovi u kojima obalna država uživa »suverena« ili neka druga prava; dijelovi mora izvan granica nacionalne jurisdikcije), te sustavno izlaže režime koji vrijede u navedenim dijelovima mora, te u tjesnacima i morskim kanalima.

U četvrtom, posljednjem dijelu knjige, autor detaljno razmatra položaj broda u različitim dijelovima mora, analizirajući podvrgnutost broda vlasti obalne države, države zastave ili neke treće države, u luci, u različitim režimima prolaska i na otvorenom moru. Pri tom razlikuje položaj trgovačkih brodova i ostalih brodova koji ne uživaju imunitet (ribarski brodovi, znanstvenoistraživački brodovi, jahte i čamci za razonodu), te ratnih brodova i ostalih brodova koji uživaju imunitet.

Namijenjeno da posluži pri studiju prava mora, ovo djelo je svojom obuhvatnošću i jasnoćom u potpunosti postiglo svoj cilj. Iako autor djelo namjenjuje didaktičkoj svrsi, on ne zaobilazi brojna sporna pitanja iz ove oblasti na koja daje znanstveno obrazložene odgovore.

Posebno značajan doprinos ovog djela nalazimo u sustavnoj obradi izvora međunarodnog prava koji su po prvi put cjelovito izloženi u našoj literaturi međunarodnog prava.

MAJA SERŠIĆ
znanstveni asistent

Summary

Vladimir Đuro Degan, International Law of the Sea and Sources of International Law, Zagreb 1989, 193 pages.

The conclusion of the 1982 UN Law of the Sea Convention has brought the law of the sea to the very forefront of interest in international law, inspiring series of publications devoted to that field.

This book differs from other textbooks on the law of the sea in its approach to the matter. Namely, the author places the law of the sea in the larger context of international law, beginning the analysis with examination of the sources of international law in general. This approach is appropriate if we bear in mind that the 1982 Convention is not yet in force, and, the 1958 Geneva Conventions still bind their States parties. On the other hand, uncertainty as to the content of customary international law in the field, makes the situation more complex. Thus, only proper study of the sources of international law can offer solutions to the crucial problems in contemporary international law.

The book is divided into four parts. After an in-depth analysis of the sources of international law, it examines the law of the sea from three aspects: its development, legal regimes of different parts of the sea, seabed and its subsoil, and, legal status of vessels in different maritime zones.

The author analyzes the matter critically and thoroughly, making an important contribution to legal scholarship. This is the first book in Yugoslav literature of international law giving a systematic analysis of all the sources of international law, and covering traditional as well as recently-evolved sources of international law.